

Н.В. Сабліна, к.е.н., доцент (*ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків*)

Аббаслі Іса Заур огли, здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня (*ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків*)

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В умовах економічної невизначеності, зумовленої коливаннями ринкової кон'юнктури, інфляційними процесами, порушенням логістичних ланцюгів та нестабільністю фінансового середовища, зростає потреба підприємств у забезпеченні належного рівня платоспроможності та фінансової стійкості. Одним із ключових чинників, що визначає можливість стабільного функціонування та розвитку підприємства, є ефективне управління оборотним капіталом. Неefективне формування та використання оборотних активів призводить до дефіциту грошових коштів, уповільнення операційного циклу та зростання ризику втрати конкурентних позицій.

Своєчасне та обґрунтоване прийняття рішень щодо оптимізації запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, а також управління грошовими потоками дозволяє скоротити тривалість операційного циклу, підвищити мобільність фінансових ресурсів та забезпечити безперервність господарської діяльності. Тому дослідження механізмів та інструментів управління оборотним капіталом набуває особливої актуальності, оскільки є необхідною передумовою підвищення адаптивності та стійкості підприємств до змін зовнішнього середовища.

Оборотний капітал є важливою складовою фінансового забезпечення операційної діяльності підприємства та визначає його здатність підтримувати безперервність виробничого процесу й своєчасно виконувати поточні зобов'язання. У широкому розумінні оборотний капітал – це сукупність оборотних активів, що беруть участь у виробничо-збутовому циклі та повністю споживаються протягом одного операційного циклу, перетворюючись із грошової форми у виробничу, а згодом знову в грошову [2; 3].

До складу оборотного капіталу входять виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їхні еквіваленти. Основна мета управління оборотним капіталом полягає в забезпеченні оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю, оскільки надмірні оборотні активи призводять до «заморожування» ресурсів, тоді як їх недостатність до порушення виробничих процесів і ризику неплатоспроможності.

Ефективне управління оборотним капіталом ґрунтується на оптимізації тривалості операційного циклу, раціональній політиці управління запасами та дебіторською заборгованістю, а також на підтриманні достатнього рівня грошових коштів для покриття поточних витрат. Важливе значення має також встановлення збалансованих відносин із контрагентами, що сприяє зниженню фінансових ризиків і забезпечує стабільність господарської діяльності.

Економічна невизначеність суттєво впливає на величину та структуру оборотного капіталу, а також на можливості підприємства ефективно ним управляти. У періоди нестабільності зростає ймовірність коливань попиту, порушення ланцюгів постачання, збільшення термінів розрахунків із покупцями та подорожчання кредитних ресурсів. Це, у свою чергу, призводить до уповільнення оборотності оборотних активів та створює загрозу дефіциту грошових коштів.

Невизначеність зовнішнього середовища, зокрема інфляційні процеси, валютні коливання та зміни умов постачання, ускладнює планування закупівель і формування складських запасів. Зростання ризику неплатежів з боку контрагентів спричиняє накопичення дебіторської заборгованості та погіршення ліквідності. Підприємства вимушені подовжувати відтермінування платежів або шукати додаткові джерела фінансування, що збільшує фінансові витрати та загальний ризиковий рівень діяльності.

В умовах економічної невизначеності управління оборотним капіталом повинно ґрунтуватися на підвищенні гнучкості фінансових рішень, оперативному контролі за рухом грошових коштів та скороченні тривалості операційного циклу. Важливими інструментами стають факторинг, форфейтинг, оптимізація запасів, кредитна політика та сценарне прогнозування грошових потоків. Саме такі підходи дозволяють підприємству зменшити ризики розриву ліквідності та підтримувати стабільність операційної діяльності [1;3].

Ефективне управління оборотним капіталом передбачає забезпечення раціонального обсягу оборотних активів та оптимальне співвідношення між їх окремими складовими з метою підтримання ліквідності та безперервності операційної діяльності. У процесі управління оборотним капіталом підприємство повинно регулювати обсяги запасів, контролювати дебіторську та кредиторську заборгованість, а також забезпечувати достатній рівень грошових коштів для покриття поточних витрат.

Одним із ключових механізмів є управління запасами, що спрямоване на визначення їх економічно обґрунтованого рівня. Раціональна політика формування запасів ґрунтується на використанні таких інструментів, як ABC/XYZ-аналіз, система точно вчасно (Just-in-Time), а також моделювання оптимального розміру замовлення (EOQ). Оптимізація запасів дозволяє скоротити витрати на зберігання та уникнути «заморожування» фінансових ресурсів.

Управління дебіторською заборгованістю передбачає формування ефективної кредитної політики щодо контрагентів, контроль термінів оплати та запровадження механізмів прискорення надходження грошових коштів. До таких інструментів належать: факторинг, використання штрафних санкцій за прострочення платежів, перевірка платоспроможності покупців та застосування гнучких умов розрахунків. Це сприяє скороченню ризику неплатежів та покращенню ліквідності підприємства.

Важливим напрямом є управління грошовими коштами, яке включає прогнозування руху грошових потоків, формування резервного фонду ліквідності та визначення мінімально необхідного залишку коштів на рахунках. Застосування бюджетування руху грошових коштів (Cash Flow Budgeting)

дозволяє вчасно ідентифікувати можливі розриви ліквідності та здійснювати превентивне коригування фінансових планів.

Окрему роль у забезпеченні стабільності оборотного капіталу відіграють механізми регулювання кредиторської заборгованості. Доцільним є використання trade credit (торгових кредитів від постачальників), перемовини про продовження термінів оплати та реструктуризація короткострокових зобов'язань. Це дає можливість зменшити навантаження на поточні грошові потоки та уникнути дефіциту обігових коштів.

У комплексі найбільш результативним є застосування інтегрованої системи управління тривалістю операційного циклу, яка дозволяє скоротити інтервал між моментом витрачання ресурсів та отриманням виручки. Зменшення довжини операційного циклу прямо знижує потребу підприємства в додатковому фінансуванні оборотного капіталу [1; 3; 4].

Таким чином, ефективне управління оборотним капіталом базується на системному підході, який охоплює прогнозування грошових потоків, оптимізацію структури запасів, контроль дебіторської та кредиторської заборгованості та забезпечення достатнього рівня ліквідності. Використання відповідних механізмів та інструментів дає змогу знизити фінансові ризики та забезпечити стабільність операційної діяльності підприємства в умовах економічної невизначеності.

Отже, управління оборотним капіталом в умовах економічної невизначеності має спиратися на гнучкі та науково обґрунтовані фінансові рішення, спрямовані на прискорення оборотності активів, підтримання ліквідності та зниження ризику розривів грошових потоків. Застосування комплексного підходу до регулювання запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, а також планування грошових надходжень дозволяє підприємству забезпечити безперервність операційної діяльності та адаптацію до зовнішніх змін. У результаті підвищується фінансова стійкість і конкурентоспроможність підприємства, що є необхідною умовою його стабільного функціонування та розвитку у нестабільному ринковому середовищі.

Інформаційні джерела

1. Борзенко В.І., П'ятак Т.В., Кочетова Т.І., Троян А.В. Комплексний підхід до оптимізації оборотного капіталу підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2020. №1. С. 59-63. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/d5d818c7-94dd-4540-bf8b-eb386c134fa0/content>
2. Забедюк М.С. Теоретичні аспекти управління оборотним капіталом підприємства. *Економічні науки*. Серія «Облік і фінанси». 2019. Том 1 №16. URL: <http://oblik-i-finansy.lutsk-ntu.com.ua/index.php/ekonomichni-nauky-oblik-i-finan/article/view/44/40>
3. Кічук О., Тарасова Ю. Управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-60>
4. Польова О.Л., Жмурко Л.Ю. Система управління оборотним капіталом підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 21. Частина 2. С. 92-95. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/2/24.pdf